

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

ATZINUMS
pārbaudes lietā Nr. 2025-61-26AHA
Rīgā

03.10.2025.

Nr. 6-6/51

Latvijas Nacionālā simfoniskā orķestra
valdes loceklei Indrai Lūkinai
Inso@Inso.lv

Zināšanai: **SIA "Rīgas nami"**
nosūtīšanai e-adresē

Par diskrimināciju invaliditātes dēļ

Latvijas Republikas tiesībsardze ir izskatījusi pārbaudes lietu Nr. 2025-61-26AHA, kas ierosināta, pamatojoties uz personas (turpmāk – iesniedzējs) telefoniski sniegto informāciju¹ par vides piekļūstamību (personu ar invaliditāti labierīcību (turpmāk – PAI labierīcības) pieejamību) Rīgas Kongresu namā, Krišjāņa Valdemāra ielā 5, Rīgā (turpmāk – Nams).

[1] Iesniedzējas sniegtā informācija

2025. gada 17./18. septembrī², koncerta starpbrīdī, personai ar invaliditāti un kustību traucējumiem (neizmanto ratiņkrēslu) tika liegta ieeja PAI labierīcībās, argumentējot, ka tās paredzētas tikai cilvēkiem ratiņkrēslā. Papildus iesniedzējs norādīja, ka PAI labierīcībās tiekot glabāts uzkopšanas inventārs, tāpēc tās nevar korekti izmantot.

¹ 2025. gada 22. septembra iesniegums, kas saņemts telefona zvana laikā

² Datums norādīts atbilstoši iesniedzēja sniegtajai informācijai. Tiesībsardzes piezīme.

[2] Atbilstoši Tiesībsarga likuma 11. panta 2. punktam, tiesībsargs sekmē vienlīdzīgas attieksmes principa ievērošanu un jebkāda veida diskriminācijas novēršanu. Tiesībsarga likuma 12. panta 1. punkts noteic, ka tiesībsargs pieņem un izskata privātpersonu iesniegumus.

Balstoties uz Tiesībsarga likuma 13. panta 2. punktu, 2025. gada 23. septembrī Tiesībsarga biroja darbinieki bez iepriekšēja brīdinājuma veica klātienes pārbaudi Namā. Iegūtās informācijas izvērtēšanas gaitā, saskaņā Tiesībsarga likuma 24. panta pirmo daļu, tika ierosināta pārbaudes lieta Nr. 2025-61-26AHA, vērtējot tikai personu ar invaliditāti iespējas piekļūt PAI labierīcībām, bet nevērtējot kopumā vides piekļūstamību Namā.

[3] Tiesībsarga biroja darbinieku klātienes pārbaudē iegūtā informācija

[3.1] Konstatētais

PAI labierīcības atrodas Nama augstajā pirmajā stāvā. Nokļūšanai augstajā pirmajā stāvā tiek nodrošināts pacēlājs. PAI labierīcības marķētas ar apzīmējumu – persona ratiņkrēslā. PAI labierīcībās novietots uzkopšanas inventārs (slotas, atkritumu maisi u.tml.), krēsli un veļas mazgājamā mašīna. Veļas mazgājamā mašīna novietota līdzās klozetpodam – tā kreisajā pusē. Klozetpoda labajā pusē atrodas siena.

[3.2] Nama pārstāvja sniegtais skaidrojums

Nams ir atvērts tikai noteiktās stundās, proti, biļešu tirdzniecības un koncertu laikos – lai novērstu nepiederošu personu radītus riskus Latvijas Nacionālā simfoniskā orķestra inventāra zādzībām u.tml. PAI labierīcības tiek turētas aizslēgtas, lai novērstu to bojāšanas risku. Namam nav noteikti nekādi ierobežojumi PAI labierīcību izmantošanai tikai personām ratiņkrēslā. Iesniedzējas gadījums saistāms ar atsevišķu, kļūdainu viena darbinieka rīcību. Minētais gadījums tiks pārrunāts ar personālu, novēršot līdzīgu gadījumu atkārtēanos nākotnē. Turpmāk PAI labierīcības tiks turētas atvērtas tajā laikā, kad Nams atvērts apmeklētājiem. Koncertu laikos PAI labierīcībās netiek glabāti uzkopšanas rīki.

[4] Tiesiskais regulējums

Diskriminācijas aizlieguma princips nostiprināts Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 91. panta otrajā teikumā, kas noteic, ka cilvēka tiesības tiek īstenotas bez jebkādas diskriminācijas. Satversmes 91. panta otrais teikums paredz diskriminācijas aizliegumu, tomēr tas

neuzskaita aizliegtos diskriminācijas kritērijus³ – tie pantā “jāielasa”, izmantojot tiesību normu interpretācijas metodes.⁴ Atbilstoši Satversmes tiesas noteiktajam, invaliditāte ir viens no kritērijiem, uz kuru pamata diskriminācija ir aizliegta.⁵ Tāpat personu ar invaliditāti diskrimināciju aizliedz arī ANO Konvencija par personu ar invaliditāti tiesībām⁶ (turpmāk – Konvencija). Konvencijas 2. pantā diskriminācija invaliditātes dēļ ir definēta kā jebkāda veida nošķiršana, izslēgšana vai ierobežošana invaliditātes dēļ, kuras mērķis vai sekas ir (..) cilvēktiesību un pamatbrīvību izmantošanas vai īstenošanas nepieļaušana vai traucēšana vienlīdzīgi ar citiem, turklāt tā ietver visas diskriminācijas formas. **Tādējādi par diskrimināciju invaliditātes dēļ ir uzskatāmas arī situācijas, kuru tiešais mērķis nav bijis liegt vai ierobežot personu ar invaliditāti pamattiesību izmantošanu vai īstenošanu, bet kas faktiski radījušas tādas sekas.**

Diskriminācijas aizlieguma kontekstā svarīga ir vides piekļūstamības nodrošināšana. Vides piekļūstamība ir gan Konvencijas princips, gan tiesība pati par sevi. No diskriminācijas aizlieguma principa izriet, ka piekļūstamība 1) nav liedzama vai ierobežojama un 2) tā nodrošināma veidā, kas nemazina cilvēcisko cieņu.⁷ Ievērojot minēto, ja vides piekļūstamība a) netiek nodrošināta, b) tiek liegta vai ierobežota vai c) tiek nodrošināta veidā, kas mazina cilvēcisko cieņu – tiek īstenota diskriminācija invaliditātes dēļ.

[5] Tiesībsardzes vērtējums

PAI labierīcības un to nodrošināšana personām ar invaliditāti ir vides piekļūstamības nodrošināšanas izpausme un elements. Tāpēc ierobežojumi tās lietot ir skatāmi diskriminācijas aizlieguma kontekstā. Tāpat vides piekļūstamības ievērošanas kontekstā ir pārbaudāms, vai PAI labierīcības pašas par sevi atbilst prasībām tiesiskajā regulējumā, kas nodrošina piekļūstamu vidi, proti, [2021. gada 19. oktobra Ministru kabineta noteikumiem Nr. 693 “Būvju vispārīgo prasību būvnormatīvs LBN 200-21”](#) (turpmāk – Būvnormatīvs).

[5.1] Pirmkārt paskaidrojams, ka norāde pie PAI labierīcību durvīm, kurā attēlota persona ratiņkrēslā, ir informatīva – lai cilvēkam ratiņkrēslā būtu saprotams, ka šī telpa ir viņam piemērota. Tā nenožīmē, ka šī telpa ir ekskluzīvi paredzēta tikai cilvēkiem ratiņkrēslā. Invaliditātes ir dažādas,

³ [Latvijas Republikas Satversme](#). Pieņemta 15.02.1922, stājas spēkā 07.11.1922., 91.pants.

⁴ Satversmes tiesas 23.04.2019. spriedums lietā Nr. 2018-12-01, 21. punkts

⁵ Satversmes tiesas 10.07.2020. spriedums lietā Nr. 2019-36-01., 9. punkts

⁶ ANO Konvencija par personu ar invaliditāti tiesībām. Pieņemta 13.12.2006, stājas spēkā Latvijā 31.03.2010.

⁷ [ANO Personu ar invaliditāti tiesību komitejas Vispārējais komentārs Nr. 2 \(2014\)](#)

tostarp arī neredzamas, un cilvēks ar jebkura veida invaliditāti drīkst izmantot PAI labierīcības.⁸

Tādējādi secināms, ka Iesniedzējas gadījumā Nama personāla rīcība bijusi nekorekta.

Nama pārstāve atzinusi šo rīcību kā kļūdainu un apņēmusies veikt pārrunas ar personālu, lai līdzīgas situācijas nākotnē neatkārtotos.

[5.2] Otrs jautājums, kas skatāms, ir pašu PAI labierīcību atbilstība vides piekļūstamības prasībām. Prasības izriet no Būvnormatīva, taču papildus izmantojamas arī dažādas vadlīnijas, piemēram, [Labklājības ministrijas vides pieejamības vadlīnijas](#) (turpmāk – Vadlīnijas).

Būvnormatīvā noteiktas sanitāro telpu prasības, tostarp Būvnormatīva 119. punktā noteiktas prasības iekārtu izvietojumam sanitārtehniskajās telpās personām ar funkcionāliem traucējumiem (proti, PAI labierīcībās). **Atbilstoši 119.1. apakšpunktam, šādās telpās klozetpoda izvietojums jānodrošina tā, lai vienā vai abās pusēs 0,8 metru platumā būtu brīva piekļuve ratiņkrēsliņam.**⁹

Klātienē pārbaudē tika konstatēts, ka PAI labierīcībās esošā klozetpoda vienā pusē ir siena, savukārt otrā pusē ir novietota veļas mazgājamā mašīna. Minētais izvietojums pārkāpj Būvnormatīva regulējumu (119.1. apakšpunktu). Secināms, ka Nama PAI labierīcības nav atbilstošas Būvnormatīva prasībām un nav piekļūstamas. Tāpat vēršama uzmanība arī Būvnormatīva 119.2. punktam, kas noteic brīva manevrēšanas laukuma (1,5 x 1,5 metri) nodrošināšanu klozetpoda priekšā. Uzkopšanas inventāra glabāšana PAI labierīcībās rada risku arī šīs normas pārkāpumam. Tāpēc norādāms, ka inventāra glabāšana PAI labierīcībās būtu jānovērš jebkurā laikā (ne tikai koncertu laikos), lai novērstu potenciālus pārkāpuma riskus.

[6] Tiesībsardzes rekomendācijas

Pamatojoties uz Tiesībsarga likuma 25. panta pirmo un trešo daļu, tiesībsardze pabeidz pārbaudes lietu Nr. 2025-61-26AHA ar šādām rekomendācijām Nama pārstāvjiem:

- 1) Pārrunāt ar Nama personālu personu ar invaliditāti apkalpošanas un komunikācijas specifiku, tostarp izskatīt iespēju veikt personāla apmācības par minēto jautājumu (dažādas apmācības organizē personu ar invaliditāti organizācijas).
- 2) Izņemt uzkopšanas inventāru un veļas mašīnu no PAI labierīcībām.

⁸ [2024. gada 17. janvāra publikācija “Vai labierīcības personām ar invaliditāti drīkst lietot visi”](#) – viedokli sniegusi Labklājības ministrija un Invalīdu un viņu draugu apvienības “Apeirons” priekšsēdētājs.

⁹ Ilustrācijai skatāma, piemēram, [Labklājības ministrijas vides pieejamības vadlīniju](#) 40.lp

Par rekomendāciju izpildi lūdzu informēt **līdz 2025. gada 5. decembrim**.

Saskaņā ar Tiesībsarga likuma 25. panta ceturto daļu atzinumam ir rekomendējošs raksturs un tas nav pārskatāms vai pārsūdzams.

Ar cieņu
tiesībsardze

Karina Palkova